

БРАНИСЛАВ НУШИЋ

ПОКОЈНИК

**ЦРНОГОРСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ ПОДГОРИЦА
И ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ ТИВАТ (Црна Гора)**

НЕДЕЉА, 28. МАЈ

BRANISLAV NUŠIĆ

THE DECEASED

**MONTENEGRIN NATIONAL THEATRE
AND CULTURAL CENTER TIVAT (Montenegro)**

SUNDAY, 28TH MAY

Режија и адаптација: ЕГОН САВИН	Direction and adaptation: EGON SAVIN
Сценографија: ВЕСНА ПОПОВИЋ	Set designer: VESNA POPOVIĆ
Костимографија: ЈЕЛЕНА СТОКУЋА	Costume designer: JELENA STOKUĆA
Асистенткиња костимографкиње: ГОРДАНА БУЛАТОВИЋ	Assistant costume designer: GORDANA BULATOVIĆ
Избор музике: ЕГОН САВИН	Music selection: EGON SAVIN
Сценски говор: ДУБРАВКА ДРАКИЋ	Stage speech: DUBRAVKA DRAKIĆ
Асистенткиња редитеља: РАДМИЛА БОЖОВИЋ	Assistant director: RADMILA BOŽOVIĆ
Дизајн светла: МИЛИ МАЛОВИЋ	Lighting design: MILI MALOVIĆ
Дизајн тона: МЛАДЕН НИКЧЕВИЋ	Sound design: MLADEN NIKČEVIĆ

Улоге Cast

Спасоје Благојевић: МАРКО БАЋОВИЋ	Spasoje Blagojević: MARKO BAĆOVIĆ
Павле Марић: БОЈАН ДИМИТРИЈЕВИЋ	Pavle Marić: BOJAN DIMITRIJEVIĆ
Рина: НАДА ВУКЧЕВИЋ	Rina: NADA VUKČEVIĆ
Анто: ГОРАН ВУЈОВИЋ	Anto: GORAN VUJOVIĆ
Милан Новаковић: АЛЕКСАНДАР РАДУЛОВИЋ	Milan Novaković: ALEKSANDAR RADULOVIĆ
Љубомир: ЛАЗАР ДРАГОЈЕВИЋ	Ljubomir: LAZAR DRAGOJEVIĆ
Мило: СЛАВКО КАЛЕЗИЋ	Milo: SLAVKO KALEZIĆ
Господин Ђурић: СЛОБОДАН МАРУНОВИЋ	Mister Đurić: SLOBODAN MARUNOVIĆ
Младен Ђаковић: СТЕВАН ВУКОВИЋ	Mladen Đaković: STEVAN VUKOVIĆ
Аљоша: ДЕЈАН ИВАНИЋ	Aljoša: DEJAN IVANIĆ
Адолф Шварц: СТЕВАН РАДУСИНОВИЋ	Adolf Schwarz: STEVAN RADUSINOVIĆ
Софија: РАДМИЛА БОЖОВИЋ	Sofija: RADMILA BOŽOVIĆ
Марија: ЈАДРАНКА МАМИЋ	Marija: JADRANKA MAMIĆ
Агент: ДРАГАН РАЧИЋ	Agent: DRAGAN RAČIĆ
Жандар: СЛОБОДАН ВУЈАДИНОВИЋ	Copper: SLOBODAN VUJADINOVIĆ

Представа траје 1 сат и 35 минута The play is 1 hour and 35 minutes long

ПИСАЦ

УМЕСТО БИОГРАФИЈЕ

Кроз дуги низ година мога рада, ја сам стекао широки број чита-лаца и гледалаца, те бих могао крат-ко одговорити да за њих пишем али то би био доста неодређен одговор. Рећи ћу одређеније: Пишем за оне који су жељни ведрине на облач-ном небу нашег доба, пишем за оне који су жедни свежег окрепљења на уморном путовању кроз беспуту садашњицу, пишем за оне који не мисле да свет и живот треба само кроз сузе посматрати, пишем за оне који не потцењују зна-чај смеха у животу човековом.

Бранислав Нушић (1864–1938)

РЕДИТЕЉ

Нушић се у *Покојнику* представља као неумољиви сатиричар који сада више не упућује благе подсмехе друштву и појединцу дово-дећи их у неодољиво комичне ситуације, већ веома сугестивно, тамним бојама, приказује лажни морал представника буржоа-ског друштва али и безакоње и корупцију на којима почива чи-тав друштвени поредак.

Случај Павла Марића у *Покојнику* открива горку истину о савре-меним појавама и немоћи поштених људи да се одбране пред по-хлепном најездом. У овој комедији Нушић је директно насликао спрегу власти са криминалом, као што је отворено приказао по-лицијско насиље над грађанским правима и слободом личности. Слика друштва у којем је закон – безакоње и пљачка, у *Покојнику* је лишена оне нушићевске веселости и разиграности. У сатиричном тону, препуном горчине, комична слика менталитета замењена је овде суморном сликом и опорим разрешењем без перспективе. Зато је сатиричко значење *Покојника* потпуно и веома ефектно.

ЕГОН САВИН (САРАЈЕВО, 1955)

Дипломирао је режију 1979. на Факултету драмских уметности у Београду у класи професора Дејана Мијача. Већ својим првим режијама стекао је репутацију једног од нај-значајнијих српских и југословен-ских редитеља. Ради као редовни професор на Катедри за позоришну режију на ФДУ у Београду. Режирао је разноврстан драмски репертоар, од савремених аутора у неформалним трупима, до светских класика у најве-ћим националним театрима. Радио је широм бивше Југославије: Београд, Загреб, Нови Сад, Скопље, Сарајево, Подгорица... Представе Егона Савина игране су широм света: Њујорк, Беч, Чикаго, Монреал, Торонто, Париз, Нанси, Милхајм, Висбаден, Цирих, Тел Авив, Варшава, Праг, Будимпешта, Трст...

Добитник је многобројних награда, између осталих и пет Стеријиних награда за режију, те две за адаптацију и Стеријине награде за нарочите заслуге (2005).

КРИТИКА

НЕСКРИВЕНИ УЖАС БАНДИТИЗМА

Покојник је последња завршена и уједно најмрачнија комедија Бранислава Нушића и зато многи сматрају да је *Покојник*, од свих његових комедија, најближи грађанској драми. Једном приликом Егон Савин је рекао да је себи дао у задатак да докаже да је Нушић не само изванредан комедиограф већ и недовољно признат писац драма из грађанског живота. Он је с успехом поставио Нушићеве „отписане“ грађанске драме *Тако је морало бити* и *Пучина* (обе у ЈДП-у). Поставка *Покојника* у Црногорском народном позоришту је наставак рада на овој мисији. Но, ова представа има и друге квалитете карактеристичне за претходне режије Егона Савина.

Егон Савин је мајстор за адаптацију текста. Он зна како да текст деликатно пребаци у другачији миље, а да не разори структуру и

поремети односе међу ликовима. Тако се овај *Покојник* дешава у Црној Гори између два светска рата. У представи је урађено веома добро језичко прилагођење текста које Нушићу није наудило, а глумцима је омогућило да ликовима дају додатни локални „шмек“. Једина већа интервенција на тексту коју је направио Егон Савин је та што је избацио ликове који су везани за подзаплет око венчања Спасојеве кћери. Када је избачен споредни заплет из текста представе, *Покојник* је постао чиста друштвена сатира – веома опора драма о друштву у коме бандити под велом крупног капитала пљачкају честите грађане и у томе им помаже судство, медији, полиција и политика. Тај ужас бандитизма акционе групе окупљене око Спасоја редитељ је додатно подвукао тиме што они седе збијени на канабе, окренути ка публици када говоре најужасније и најгнусније реченице, оне у којима откривају механизам помоћу кога владају и начин на који размишљају о себи и свету. На тај начин редитељ нам говори да пљачкашка банда више нема потребе да се крије. Они јавности могу отворено рећи све и њима више нико не може стати на пут, јер су све полуге власти у њиховим рукама. Нас у публици готово да спопадне ужас када Спасоје, након што је послао Марића на пут без повратка, цитира народну изреку да правда увек побеђује. Једини излаз из ове ситуације је смех. Смех нам помаже да разумемо да, ма колико да су покрали и шта год да су упропастили, Спасоје и дружина ипак су само плашљиви малограђани којима се указала неочекивана прилика за добит.

Марко Баћовић игра Спасоја Благојевића. Кроз лик Спасоја редитељ нам показује како карактер малограђанина обликује новац и ситуацију у којој се налази. Када има новца Спасоје се понаша као да је фини и уважени господин, али када се уплаши и помисли да ће остати без истог, из њега избије кукавица и слабић – Црногорци би рекли „несој“. У једном тренутку он може да плаче и моли на коленима, у следећем да буде вулгарни простак, а затим опасан човек који вади револвер из торбе. Квалитет глумца Марка Баћовића у овој улози јесте што уме да покаже којом брзином Спасоје мења карактер. Артикулисаност, како у говору тако и у физичким кретањима којима Баћовић игра овај лик, чини да му потпуно верујемо и да верујемо у свет који је Нушић створио око овог лика. Лакоћа и брзина у променама стварају комички набој који је суштински важан за интерпретацију Нушићевих текстова. Без комичког ефекта

читава драматуршка конструкција комада може деловати као комад с тезом – добар човек је наиван и беспомоћан, а „зликотци“ су опасни и добро организовани те га лако упропасте. Нушића таква конструкција није занимала. Својим *Покојником* још једном је показао шта је све мали човек спреман да уради да би задржао оно до чега му је стало, чак и ако зна да ту имовину није стекао на поштен начин. Марко Баћовић нас је уверио да је његов Спасоје стваран, а то су постигли у својим улогама и други глумци из ансамбла.

Можда је најтеже било Бојану Димитријевићу који игра Павла Марића. Павле Марић је изузетно незахвалан лик јер је племенит, добар човек и жртва читаве интриге – честити привредник, посвећени научник и искрено заљубљени муж. Жена га vara с пословним партнером, асистент му краде научни рад, а даљи рођак Спасоје отима му сву имовину. Јако је тешко играти уверљиво Нушићеве позитивне ликове зато што они имају у себи велику дозу пасивности и наивности. Бојан Димитријевић и Егон Савин су објаснили наивност Павла Марића његовом неразумном еротском приврженошћу жени. Глумац Бојан Димитријевић је својим начином игре учинио да и код Павла Марића видимо брзе промене понашања (карактеристичне и за остале ликове). У једном тренутку он је великодушни господин, у следећем самосажаливи плачљивко, а затим он навали на Рину као дете на колаче. Захваљујући овим заокретима у начину игре и Павле Марић је помало смешан и не одскаче од стила игре осталих глумаца. Да би додатно оправдао његов одлазак на крају представе, Егон Савин је постојећи Нушићев текст надградио у стилу у коме

се блати и уништава личност у савременим, таблоидним медијима – „црта му се мета на челу“, угрожава му се живот и људска слобода, прети полицијом која радо демонстрира бруталност и он нема другу могућност него да се врати тамо одакле је дошао.

Бранка Оташевић игра Рину као изузетно путену жену која једноставно не може да одоли и којој нико не може да одоли. Ова Рина је истовремено и сујетна жена – ласка јој помисао да је претходни муж још увек жели и спремна је да му се баци у загрљај као што се и његовом пословном партнеру Новаковићу бацала у загрљај. Једино што њу стварно више занима од секса је новац. Рина Бранке Оташевић није интелигентна жена, али је довољно лукава да увек уме да одабере „праву страну“. Кроз лик Анта глумац Горан Вујовић и редитељ Егон Савин дали су слику и прилику малог човека ситне душе који је најмање „згрешио“ али се зато највише плаши. Овај Анто је толико плашљив да га то чини глупим и подобним за најразличитије манипулације. У овој поставци он је скоро неписмен, осим када треба да потпише лажну изјаву или да прочита лажну оптужбу против Марића. Милан Новаковић (партнер Марићев и љубавник његове жене) у интерпретацији Александра Радуловића је онај који изиграва господина када је ухваћен у крађи, папучића пред својом женом и похлепну архикукавицу која, за разлику од Марића, нема дилему око тога шта је важније – љубав или новац. Љубомир Лазара Драгојевића је плагијатор – присвојио је Марићев научни рад. Код њега видимо трансформацију од једног стидљивог, скромног и неснађеног момчића у налицканог господичића и велику кукавицу.

(...) Страшни су ови Нушићеви ликови у интерпретацији глумца ЦНП-а. Страшни и сасвим овдашњи, садашњи и наши. То су људи који нама данас кроје судбину. Убеђују нас да они имају право да раде то што раде јер располажу отетим новцем. А ми, шта ћемо ми да радимо? За почетак, хајде да им се насмејемо у лице! Смех је најбољи лек против очајања.

Марина Миливојевић Мађарев (Време, 8. децембар 2022)

ПОВРАТАК ИЗ СВЕТА МРТВИХ

Полазећи од *Покојника*, једног од последњих Нушићевих дела (1937), мрачне сатире која се опако разрачунава с лажним друштвеним моралом, лицемерјем, корупцијом, лоповлуком и разним другим видовима битанлука у круговима такозваног високог друштва, редитељ Егон Савин гради прецизну, компактну и трагично савремену представу. Ликови су постављени у симболички тесан, затворен, клаустрофобичан простор, у Подгорицу, у првим деценијама двадесетог века (сценографија Весна Поповић, костимографија Јелена Стокућа). На кулисама зеленкасто-црне боје, одштампане су старе, документаристичке фотографије града, с ретро шмеком. Осећање елегантне старине, достојанствене и старе прошлости, који дискретно граде те архаичне слике, постепено ће добијати смисао контраста, падањем маски и откривањем стварних лица актера, њиховог безочног хохштаплераја.

Режија Егона Савина је преовлађујуће реалистичка, ликови су одређени суптилном психолошком веродостојношћу и скоро опипљивом тежином драмског израза. У њима готово да више нема оне лепршаве, безазленије комичности Нушићевих ранијих ликовва, смешних бедника попут лешинара из ожалошћене породице, или грамзиве министаркине фамилије. Стварност друштвено-политичке трулежи убила је могућност наивније и лаганије игре, остављајући скоро само простор за тамну гротеску. Она повремено изазива горак смех због апсурдних решења, на пример у сцени лажног колективног читања новина, у покушају игнорисања покојниковог повратка.

Бојан Димитријевић сталожено и уверљиво реалистички представља Павла Марића, изневереног супруга и амбициозног научни-

ка који нестаје након сазнања да га манипулативна супруга Рина (Бранка Оташевић) вара с пријатељем Новаковићем (Александар Радуловић). Његов повратак из „мртвих“ изазива жестоке потресе у круговима друштвено-политичке елите, буди панику и страх од губитка привилегија, дрмајући стубове друштва. А чињеница да не успева да их сруши, може се тумачити као симболичан знак немогућности промене – кривоклетници и сплеткароши урадиће све како би задржали своје позиције. На том бескомпромисном путу, они разоткривају понављајуће механизме одржавања власти – од прављења медијских сплетки, до оптужби за шпијунажу, што нам је све, данас и овде, и даље болно препознатљиво.

Марко Баћовић игра Спасоја Благојевића, шефа операције у борби враћања мртвака у свет мртвих, бестидног, неумољиво хладног покварењака, увек приправног у борби да очува моћ. Ипак, и та маска челичне снаге пада у односу са Ђурићем (Слободан Маруновић), када се разоткривају слабост, љигавост, улизиштво и бескичмењаштво у његовој гротескној сцени цмиздрења, доказујући да нико није недодирљив.

Ретке призоре чисте комике доноси Славко Калезић у улози Мила, користољубивог Рининог љубавника, и врцавог следбеника вере у моћ виска, или фенг шуија, изазивајући лагану комику. Стеван Радусиновић је Адолф Шварц, један у низу муљатора који дефилију на тој позорници вуцибатина, свету у коме се жене дају механички, по инерцији. Собарица Софија (Радмила Божовић) шири ноге по потреби, безлично и хладно, указујући на суморност њене позиције и односа према њој. Једна од жртва друштвене суровости је и Аљоша (Дејан Иванић), сенка од чојека, несигуран, муцав и такође разорен због женине прељубе.

Дела Бранислава Нушића нису била постављана на црногорске репертоаре пуних двадесет седам година. У вези с тим избор играња *Покојника* је прави погодак, прво зато што није предвидив, или очекиван, и зато што потврђује Нушићеву убојиту савременост, овде безизлазно чемерну.

Позориште, као истинска савест друштва, не одустаје од опирања систему лоповлука и лажи. Марићев покушај да сруши корумпирани систем завршава се неуспехом, његовим протерива-

њем из земље, и очувањем принципа зла и покварењаштва. Но, и тај покушај се може тумачити као снап светлости у тамном мору апатије, јер сваки такав напор отвара бар некакву могућност да трули систем пукне.

Ана Тасић (*Полиџика*, 5. август 2022)

БОГАТИ УМИРУ ДВАПУТ

Готово читав век је протекао откада је Бранислав Нушић, у болничкој постели (сведочи Милан Ђоковић), окренуо свој последњи завршени текст, *Покојника*, на црну комедију с елементима криминалистичког жанра.

У својој адаптацији истог текста, Егон Савин је трагедију Павла Марића, инжењера коме је у одсуству разграбљена имовина и украден интелектуални рад, прочитао као социјалну драму, истиниту колико је данас стварна телевизијска драма са сличном тематиком... Иако се чини да се није много тога променило у вечитим људским манама о којима је Нушић у својим великим комедијама тако ефектно, смешно, али доброћудно писао, поставка на црногорску сцену *Покојника*, најзначајнијег комедиографа на овим просторима, после скоро три деценије одсуства, осветлила је сасвим савремен, дугим временом изоштрен и знан феномен – над капиталом мора да се бди, никаква емоција не сме да га угрози, имућан човек мора да буде не само вечно на опрезу од ближњих, који би да га покраду, већ и од власти, испоставило се,

још једног помагача у избегавању и правде и људског права на поштено стечену имовину.

Мајстор у анализи грађанског, драмског Нушићевог проседеа, не тако много хваљеног, колико је његова комедија, Егон Савин је аутентичним позоришним средствима исплео драмску дедукцију, анатомију и анамнезу злочина над Павлом Марићем, који се, повређен издајом жене, повукао на годину дана у анонимност. Гост из Београда, Бојан Димитријевић, мајстор сценске комедије, Марића је одиграо суздржано, драмски, са унутрашњим покрићем поштеног човека, који нема нечасних тајни и искрено је изненађен апсурдом у који запада.

Тај Димитријевићев драмски потенцијал показао се као одлична супротност гротескном марифетлуку и бескарактерности блиског му Спасоја Благојевића, кога Марко Баћовић изврсно представља као страшљивца, мутиводу и манипулатора најниже врсте, што кулминира отправањем Марића назад у „илегалу“, с туђим пасошем у рукама... Савин гради *Покојника* на врло осетљивој граници између комедије као преобучене трагедије, и социјалне сатире, која изазива чемеран осмех, пре него здраво весеље уоченим карактерним манама одређеног, или сваког менталитета. Пребацивши радњу у Подгорицу у тридесетим годинама двадесетог века, редитељ је постигао ефекат парадокса, рачунајући на контекст чојства, увек истицан у Црној Гори. Сценографија Весне Поповић дала је, у прилог томе, симболичну вертикалу, пресечену окном кроз које се, као у кримићу, види претећа силуэта онога („покојника“) који се враћа у свој брак и иметак, што давно више не постоји.

Бранка Оташевић је Рину, прељубницу и спонзорушу, одлично играла на идеји да су лепота и грамзивост прирођене особине и да их се не треба стидети. Горан Вујовић, као Анто, врло успешно је потцртавао комедију у овој суровој драми, а Александар Радуловић, Лазар Драгојевић, Славко Калезић, Слободан Маруновић и Стеван Вуковић су „актанцијалну групу“, која је смутила и успешно извела савршен злочин из користољубља, тачно и упечатљиво представили као стоглаву хидру спреге високог капитала и коруптивне власти.

Јелена Стокућа је прецизним костимом и контрастом (пурпурно црвена Ринина хаљина, која је и њен карактер) додатно уозбиљила игру, која је показала да је Нушић написао opak, оштар комад, који се не опире савремености, него је чини још болнијом.

Драгана Бошковић (*Вечерње новости*, 5. август 2022)

DIRECTOR

EGON SAVIN (SARAJEVO, 1955)

He graduated in directing in 1979 at the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade in the class of Professor Dejan Mijač. He gained a reputation as one of the most important Serbian and Yugoslav directors with his first directions. He works as a full-time professor at the Department of Theater Direction at the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade. He has directed a diverse drama repertoire, from contemporary authors in informal troupes to world classics in the largest national theaters. He worked all over the former Yugoslavia, in Belgrade, Zagreb, Novi Sad, Skopje, Sarajevo, Podgorica, and other places. Egon Savin's plays were performed all over the world, including performances in New York, Vienna, Chicago, Montreal, Toronto, Paris, Nancy, Mülheim, Wiesbaden, Zurich, Tel Aviv, Warsaw, Prague, Budapest, Trieste, etc.

He is the winner of numerous awards, including five Sterija awards for directing, two for adaptation, and Sterija's award for special merit (2005).

REVIEWS

BACK FROM DEAD

Starting from *The Deceased*, one of Nušić's last works (written in 1937), a dark satire that deals viciously with false social morality, hypocrisy, corruption, thievery, and various other types of scumbags in the circles of so-called high society, the director Egon Savin builds a precise, compact, and tragic contemporary performance. The characters are placed in a symbolically tight, closed, claustrophobic space, in Podgorica, in the first decades of the 20th century (set design by Vesna Popović and costume design by Jelen Stokuća). Old, documentary photos of the city are printed all over the green and black scene, packed with a retro touch. The feeling of elegant antiquity, dignified, and staunch past, which are discreetly built by those archaic images, will gradually acquire a sense of contrast, with the falling of the masks and the revealing of the real faces of the actors and their senseless frauds.

Egon Savin's direction is predominantly realistic, the characters are defined by subtle psychological credibility and an almost palpable weight of dramatic expression. They no longer express the easygoing and harmless comedy we can see in some of Nušić's earlier characters, funny wretches like the vultures from the grieving family, or the greedy minister's family. The reality of socio-political rot killed the possibility of a naïve and light play, leaving room for nothing more but the dark grotesque. It occasionally provokes bitter laughter due to absurd solutions, for example in the scene of a fake collective reading of the newspaper, in an attempt to ignore the return of the deceased.

Bojan Dimitrijević calmly and realistically portrays Pavle Marić, a betrayed husband and an ambitious scientist who disappears after learning that his manipulative wife Rina (Branka Otašević) is cheating on him with his friend Novaković (Aleksandar Radulović). His return from the "dead" causes violent upheavals in the circles of the socio-political elite, causing panic and fear of losing privileges, shaking the pillars of society. And the fact that he fails to overthrow them can be interpreted as a symbolic sign of the impossibility of change – perjurers and plotters will do anything to keep their positions. On that uncompromising path, they expose the recurring mechanisms of maintaining power – from creating media intrigues to

making accusations of espionage, all of which is still painfully recognizable in this day and age.

Marko Bačović portrays Spasoje Blagojević, the head of the operation in the fight to return the dead to the world of the dead, a shameless, implacably cold crook, always ready to fight to preserve power. However, even that mask of steel strength falls, and in the relationship with Đurić (Slobodan Marunović), when weakness, sleaze, sycophancy, and spinelessness are exposed, in his grotesque whining scene, proving that no one is untouchable.

Some of the odd scenes of pure comedy are brought by Slavko Kalezić, in the role of Milo, Rina's self-interested lover, and a lively follower of faith in the power of magic, or Feng shui, causing light comedy. Stevan Radusinović is Adolf Schwarz, one of a series of swindlers who parade on that stage of tramps, a world in which women are seduced mechanically, by inertia. The maid Sofija (Radmila Božović) spreads her legs as needed, impersonally and coldly, indicating the bleakness of her position and others' attitude towards her. One of the victims of social cruelty is Aljoša (Dejan Ivanić), a shadow of a man, insecure, stuttering, and also devastated by his wife's adultery.

Branislav Nušić's works have not been performed in Montenegrin repertoires for 27 years. In this regard, the choice of playing *The Deceased* is a real hit, firstly because it is not predictable or expected, and also because it confirms Nušić's murderous modernity, here endlessly hellish.

The theater, as the true conscience of the society, does not give up resisting the system of thievery and lies. Marić's attempt to overthrow the corrupt system ends in failure, his expulsion from the country, and the preservation of the principles of evil and corruption. But even that attempt can be interpreted as a beam of light in the dark sea of apathy because every similar effort opens at least a possibility that the rotten system will burst.

Ana Tasić (*Politika*, 5th August 2022)

THE RICH ALWAYS DIE TWICE

Almost an entire century has passed since Branislav Nušić, lying in his hospital bed (as witnessed by Milan Đoković), changed his last completed text, *The Deceased*, into a black comedy with elements of the criminal genre.

In his adaptation of the same text, Egon Savin reads the tragedy of Pavle Marić, an engineer whose property was looted and his intellectual work stolen in his absence, as a social drama, as true as a real television drama with a similar theme in this day and age... Although it seems that not much has changed in the eternal human flaws – about which Nušić wrote so effectively, funnily, but good-naturedly in his great comedies – the setting on the Montenegrin production of *The Deceased* by the most significant comedy writer in this region, after almost three decades of absence illuminates a contemporary, long-time-sharpened, and a well-known phenomenon – the capital must be watched over, no emotion must threaten it, a wealthy man must not only be eternally on the lookout for his neighbors, who would steal it but also from the government, another assistant in avoiding both justice and the human right to an honestly acquired property.

As a master in the analysis of civil, dramatic Nušić method, not as praised as his comedic work, Egon Savin uses authentic theatrical means to weave a dramatic deduction, anatomy, and anamnesis of the crime against Pavle Marić, who, due to the betrayal of his wife, retreated into anonymity for a year. The guest from Belgrade, Bojan Dimitrijević, a master of stage comedy, portrays Marić restrainedly, dramatically, with the inner cover of an honest man, who has no dishonorable secrets and is frankly surprised by the absurdity he falls into.

Dimitrijević's dramatic potential proves to be an excellent contrast to the grotesque stunts and characterlessness of his close friend Spasoje Blagojević, whom Marko Bačović excellently portrays as a scarecrow, mind-bender, and manipulator of the lowest kind, which culminates in Marić being sent back to the "illegal", with someone else's passport in his hands... Savin builds *The Deceased* on a very sensitive border between comedy as a disguised tragedy, and a social satire, which causes a sly smile, rather than a healthy glee at the observed character flaws of a known or unknown mentality. By moving the action to Podgorica in the 1930s, the director achieved the effect of a paradox, counting on the context of existence, always highlighted in Montenegro. Vesna Popović's scenography provided, in support of this, a symbolic vertical, cut by a window, through which, as in a crime story, you can see the menacing silhouette of the one ("the deceased") who returns to his marriage and possessions that have not existed for a while.

Branka Otašević portrays Rina, who is an adulteress and a gold digger, perfectly, using the idea that beauty and greed are innate qualities and that these qualities are nothing to be ashamed of. Goran Vujović, as Anto, very successfully underlined the comedy in this harsh drama, and Aleksandar Radulović, Lazar Dragojević, Slavko Kalezić, Slobodan Marunović, and Stevan Vuković are the "proactive group", which created and successfully carried out the perfect crime of self-interest, accurately and impressively presented as a hundred-headed hydra of the combination of high capital and corrupt government.

Jelena Stokuća made the play even more serious with precise costumes and a contrast (purple red Rina's dress, which is also her character), which showed that Nušić wrote a vicious, sharp piece, which does not resist modernity but makes it even more painful.

Dragana Bošković (*Večernje novosti*, 5th August 2022)